

verbonden

Israëlzondag 4 oktober

Bij de foto op de voorpagina:

Thora-rollen spelen een belangrijke rol in het Jodendom. Ze bevatten de boeken Genesis t/m Deuteronomium, handgeschreven, zonder klinker- of accenttekens. Het vereist vaardigheid om de tekst goed hardop te lezen. Zeker om dat – zoals gebruikelijk – op de goede zangerige toon te doen. Op Simchat Thora wordt de vreugde over het geschenk van de Thora geuit in dansen met Thora-rollen.

Verbonden is een uitgave van het deputaatschap Kerk en Israël van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland. Aan Verbonden ligt de visie ten grondslag dat kerk en Israël diep en voorgoed verbonden zijn. Het blad biedt bezinning op kerk, Israël en jodendom en de ontmoeting hiertussen. Het deputaatschap is een van de partners in het Centrum voor Israël studies (CIS). Een door het CIS uitgezonden Israëlconsulent geeft in Jeruzalem gestalte aan deze ontmoeting en doet hiervan in Verbonden geregeld verslag.

inhoud

Terreurverheerlijking	3
Spreekt Paulus zichzelf tegen?	4
Het evangelie als richtpunt	6
Hermeneutische chaos	7
Het heilige land	8
Vier het Woord van God!	10
Woestijnvogels	11
De kracht van de Tora	12

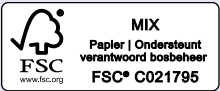
Doe van mij weg de schande en de smaad,
want Gij hebt uw geboden mij gegeven
dat ik zou onderkennen goed en kwaad
door uw gerechtigheid die staat geschreven.
Vreugde der Wet! God is mijn toeverlaat.
Alleen bij uw bevelen zal ik leven.

Psalm 119:15, berijming 1968

colofon

Commissie van redactie: ds. A. Brons, drs. L. van Dalen, dr. C.M. van Driel, dr. A.J. den Heijer
Eindredacteur: C.M. van Driel, e-mail: cmvdriel@solcon.nl
Website: www.kerkenisrael.nl
Contact deputaten Kerk en Israël: e-mail: info@kerkenisrael.nl
Administratieadres: Landelijk kerkelijk bureau van de Chr. Geref. Kerken, Ghandistraat 2, 3902 KD Veenendaal, Postbus 334, 3900 AH Veenendaal, tel.: (0318) 582350 fax (0318) 582351, e-mail: adressenbeheer@cgk.nl
Penningmeester: ds. N. Vennik, e-mail: penningmeester@kerkenisrael.nl, tel.: (0416) 85 12 96, Bankrekeningnummer: NL19 INGB 0000 3652 71, t.n.v. Dep. Kerk & Israël Chr. Geref. Kerken te Veenendaal

Voor legaten en schenkingen kunt u contact opnemen met de penningmeester, hij geeft ook gaarne informatie over diverse aan te bevelen projecten.

reflectie

Lieuwejan van Dalen

Terreurverheerlijking

Net terug van zomervakantie las ik een bericht waarbij ik mijn ogen niet kon geloven. Het betrof een foto van een man, genomen op zondag 9 augustus 2026 om 21.09 uur in een Amsterdams filiaal van Albert Heijn aan de Jan Evertsenstraat. Hij deed boodschappen met z'n gezinnetje. Op zich niets bijzonders. Maar het T-shirt dat hij openlijk droeg, was een schoolvoorbeeld van Jodenhaat.

Algauw werd er aan de echtheid van de foto getwijfeld. Was het geen AI-productie? Het opschrift van het T-shirt leek namelijk te gek voor woorden. Maar de experts kwamen daags na het bericht tot de conclusie dat aan de echtheid van de foto niet getwijfeld hoefde te worden.

Opschrift

Bij het CIDI kwamen vijftien meldingen van antisemitisme binnen. Daarop sprak het CIDI met degene die de foto genomen had en berichtte daarover op X: "Wij kennen de fotograaf die de foto heeft gemaakt en hebben hem hierover gesproken. Wij hebben de originele foto (met metadata), die ook is gedeeld met journalisten. De fotograaf heeft de man ter plaatse gezien en de volledige tekst op zijn rug kunnen lezen: 'October 7'." De datum verwijst naar 7 oktober 2023, de dag waarop terreurbeweging Hamas in Zuid-Israël meer dan 1.200 Israëliërs en buitenlanders vermoordde en honderden mensen als gegijzelden wegvoerde naar de tunnels van Gaza.

Voorkant

Omdat de man een tas met een zwarte draagband over dat opschrift droeg, beweerde iemand dat er 'Orober' zou staan, oftewel: de naam van een onbekende Kroatische

voetballer. Maar anderen hadden al uitgezocht dat het niet om de voetballer Dejan Orober kon gaan, omdat die rugnummer 23 heeft. Waarom dan 'October 7' op dat T-shirt? De voorzide van het kledingstuk maakte helaas pijnlijk duidelijk om welke boodschap het ging. De fotograaf zag daarop 'Palestine' en twee kaartjes van 'Palestina' (Israël en de Palestijnse gebieden). Dat is in combinatie met de rugtekst moeilijk los te zien van de aanval van Hamas uit 2023. Antisemitis-mecoördinator Eddo Verdoner sprak van 'expliciete verheerlijking van terreur'.

Vrijheid?

Op sociale media was de verontwaardiging over het dragen van het shirt groot. Er volgden Tweede Kamervragen aan minister David van Weel (VVD) van Justitie en Veiligheid. Nederland is een vrij land. Er is (nog) geen wet die het dragen van zo'n shirt verbiedt. Het is niet strafbaar vanwege de 'vrijheid van expressie'. Maar kunnen we dit soort terreurverheerlijking beschouwen als toelaatbaar? Wat doet dit met de Joodse gemeenschap in ons land? Met onze publieke ruimte? Er bestaan vormen van vrijheid die een sfeer kweken van intimidatie. Ik vrees dat we nog gekkere dingen gaan zien. «

Meerdere Thora-rollen

Thora-rollen worden bewaard in de 'Heilige Arke', een bijzondere kast die in de synagoge aan de kant van Jeruzalem staat. Er hangt een versierd gordijn voor, het 'voorhangsel'. Doorgaans zijn er meerdere Thora-rollen aanwezig, en dat is ook wel nodig. Op de sabbatten wordt steeds een aansluitend gedeelte gelezen, maar op andere dagen komt er soms ineens iets heel anders. En op Simchat Thora moet je van het einde ineens naar het begin. Dan zou het een hele klus zijn om naar de goede plek te 'scrollen'. Door meerdere rollen te gebruiken hoeft dat niet meteen. Aan de verschillende rollen wordt vaak een versierd, zilveren schild gehangen, waarop staat voor welke gelegenheid de rol te gebruiken is.

Spreekt Paulus zichzelf tegen?

In het boek Handelingen komen we Paulus tegen als een Thoragetrouwe Jood: hij besnijdt Timotheüs, legt een nazireeërgelofte af en offert zelfs in de tempel. Volgens veel christenen is dat dubieus of zelfs verkeerd, en is die boodschap in strijd met de brief aan de Galaten, want daar wijst hij de noodzaak van besnijdenis af (5:2). En daar geeft hij ook aan dat het onderscheid tussen Jood en Griek niet meer van belang is in de relatie met Christus (3:28). Spreekt Paulus zichzelf tegen in woord en gedrag?

Over het algemeen is in de loop van de kerkgeschiedenis gekozen voor de brief aan de Galaten. Het gevolg is dan dat passages in het boek Handelingen verklaard worden als tijdelijke tegemoetkomingen, of als gewoonten uit de overgangstijd toen de tempel nog bestond. Het is opmerkelijk dat de hedendaagse Messiasbelijdende Joden kiezen voor een andere benadering: ze willen hun Joodse identiteit handhaven en dus ook regels uit de Thora in praktijk brengen.

Twee groepen christenen

Op de reizen van Paulus komen mensen met een heidense achtergrond tot geloof in Jezus als de Messias. Dat roept de vraag op hoe ze voortaan moeten leven. Is het de bedoeling dat ze besneden worden? Dat ze de voedselwetten gaan houden? Moeten ze op Joodse wijze gaan leven, omdat Jezus de Joodse Messias is?

Dit probleem komt op het zogenaamde 'apostelconvent' in Jeruzalem aan de orde (Hand. 15). De conclusie is dat de gelovigen uit de volken zich aan enige regels behoren te houden, maar niet de hele wet van Mozes hoeven te onderhouden.

De discussie betreft alleen de vraag naar de betekenis van de Thora voor de niet-Joden. Het is vanzelfsprekend dat de Joodse christenen hieraan trouw blijven. Er zijn dus twee soorten christenen: met en zonder Joodse afkomst. Beide groepen behoren tot de ene kudde van de goede Herder, maar ze zijn wel onderscheiden.

Besnijdenis van Timotheüs

Paulus wil dat Timotheüs met hem meegaat om de genomen beslissing mee te delen aan de gemeenten. Met het oog daarop besnijdt hij Timotheüs (Hand. 16:1-3). Dat gebeurt vanwege de Joodse moeder; waarschijnlijk

heeft de Griekse vader dit in het verleden verhinderd. De uitleggers die menen dat de besnijdenis voor iedereen afgeschaft is, hebben hier een probleem. Want Paulus neemt Timotheüs mee om aan de gemeenten uit de volken te vertellen dat de besnijdenis voor hen niet nodig is. Blijkbaar is het belangrijk dat Timotheüs beschouwd wordt als een echte Jood en dan is de besnijdenis nog steeds van toepassing. Als lid van de gemeente zal Timotheüs gedoopt zijn; ter aanvulling hierop wordt hij nu ook besneden.

Paulus' offers in de tempel

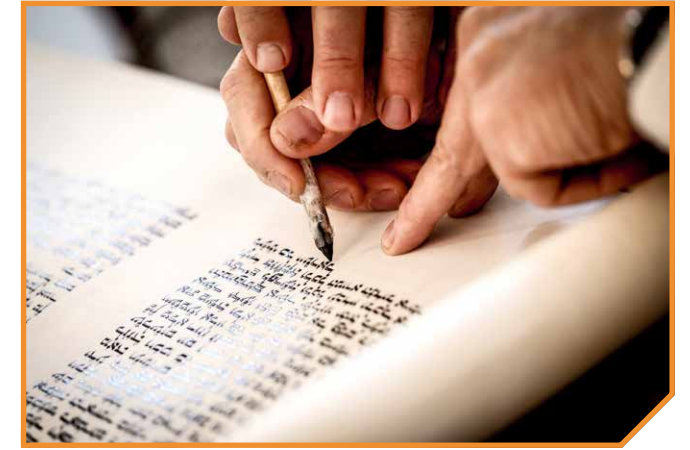
Wanneer de apostel in Jeruzalem aankomt, ontvangen Jakobus en de ouderlingen van de gemeente hem hartelijk. Zij geven een opvallende verklaring: 'U ziet, broeder, hoeveel duizenden Joden er zijn die geloven; en zij zijn allemaal ijverars voor de wet' (Hand. 21:20). Deze Joodse gelovigen in Jezus als de Messias willen blijven leven overeenkomstig de eerste vijf Bijbelboeken. De broeders in Jeruzalem hebben het gerucht gehoord dat Paulus de Joden leert van de wet af te vallen. Dat is een ernstige beschuldiging. Paulus zal begrijpen dat zij als wetsgetrouwe christenen hopen dat dit niet klopt. Inderdaad is het gerucht onjuist, want Paulus maakt onderscheid tussen gelovigen uit de volken en gelovigen uit de Joden.

Vanuit de vervulling

De Joodse gelovigen kunnen volgens Paulus gewoon de wet van Mozes in praktijk blijven brengen, ook de besnijdenis. Maar wat hij leerde was dat de heidenen dit niet hoefden te doen. Vanwege de geruchten komen de christenen in Jeruzalem met een voorstel: doe mee met vier mannen die een gelofte gedaan hebben en nu naar de tempel gaan om te offeren, en betaal de kosten hiervan. Dit doet Paulus, want hij is zelf altijd trouw aan de Thora gebleven. Hij zegt later tegen Felix: 'En na verscheidene jaren kwam ik om liefdegaven aan mijn volk te brengen en om te offeren' (Hand. 24:17-18). En tegenover Festus verklaart hij: 'Ik heb niet tegen de wet van de Joden, niet tegen de tempel, en ook niet tegen de keizer enige zonde bedreven' (Hand. 25:8; vgl. 28:17). Paulus en de Joodse gelovigen in Jezus hebben vastgehouden aan de wetten van Mozes, en ook aan de offers. Zoals in de tijd van het Oude Testament de offers heenwezen naar het grote offer van Christus, zo zullen zij offers gebracht hebben vanuit de vervulling. De offers zagen terug naar wat Christus gedaan had. De dierenoffers zelf konden geen verzoening bewerken, dat deed Christus alleen. Voor de eerste christenen was dat geen tegenstelling.

Brief aan de Galaten

De Galaten waren heidenen van oorsprong. Is het voldoende dat zij gaan geloven in Jezus tot vergeving van

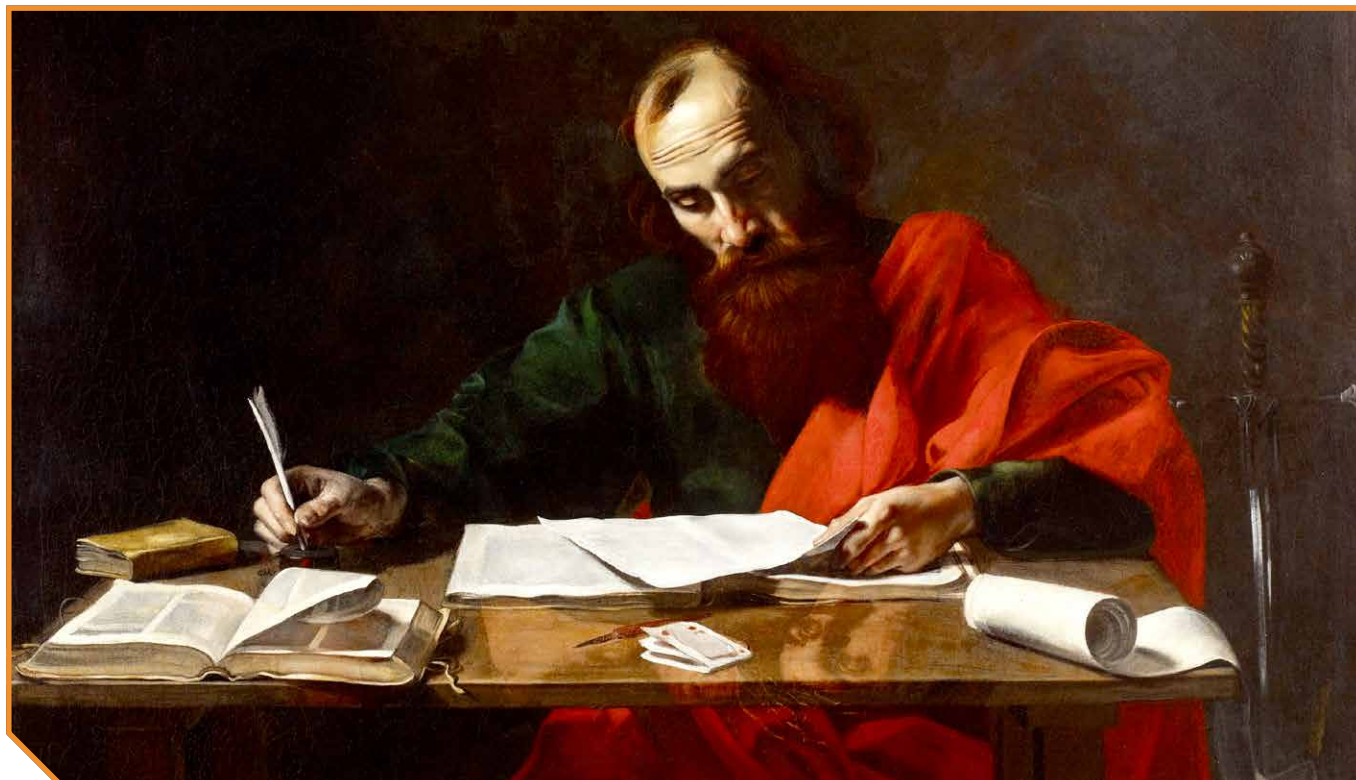
Thora-rol.

zonden? Of moeten zij ook toetreden tot het volk van de Joden? Daarover gaat Paulus' brief aan de Galaten. Galaten 3 maakt duidelijk dat niemand door de wet gerechtvaardigd wordt, alleen door het geloof. 'Daarbij is het niet van belang dat men Jood is of Griek; daarbij is het niet van belang dat men slaaf is of vrije; daarbij is het niet van belang dat men man is of vrouw; want allen bent u één in Christus Jezus' (vs. 28).

Voor Paulus blijft het van groot belang tot welk volk men behoort, want aan Israël zijn de verbonden toevertrouwd (Rom. 9:4). In zijn concrete adviezen aan mannen en vrouwen in de gemeenten blijkt dat hij ook dat onderscheid belangrijk vindt. Maar al die verschillen gaan naar de achtergrond in het licht van de eenheid in Christus. We kunnen hier dus niet concluderen dat Paulus de Joden niet meer als apart volk beschouwt. Toch staan in deze brief waarschuwingen tegen de besnijdenis. In 5:2 stelt Paulus dat Christus de Galaten niet van nut zal zijn als ze zich laten besnijden. En hij vervolgt dat de consequentie van de besnijdenis is dat ze dan de hele Thora moeten onderhouden (vs. 3). In hoofdstuk 6 komt het thema weer terug. Eerst in vers 12 dat besnijdenis een motief is om zich te onttrekken aan vervolging. En daarna dat de besnijdenis op zich geen kracht heeft, evenmin als het niet-besneden zijn.

Onderscheid

Hoe kan de apostel zo verschillend reageren? Het is van belang te beseffen wie hij aanspreekt. De brief aan de Galaten is gericht aan gelovigen uit de heidenen, en zij moeten zich geen Joods juk laten opleggen. Deze benadering stemt overeen met de beslissingen van het Apostelconvent in Jeruzalem. Wanneer we onderscheid maken tussen de gelovigen uit de volken en uit de Joden vervalt de tegenspraak in het leven van de apostel Paulus. Het is boeiend om te merken dat de Messiasbelijdende Joden in onze tijd daarom veel publiceren over de brief aan de Galaten. «

Paulus (Valentin de Boulogne).

Het evangelie als richtpunt

In deze bijdrage ga ik in gesprek met Nathan*, een Messias-belijdende Jood uit de gemeente waar we zelf ook naar toegaan. In ons gesprek hebben we doorgepraat over zijn achtergrond, hoe hij van zijn geloof getuigt naar andere Joden, theologie en ook het Israëlisch-Palestijnse conflict.

Kun je iets over je achtergrond vertellen?

Ik ben in New-York geboren. Mijn ouders groeiden allebei op in niet-gelovige gezinnen en kwamen tot geloof toen ik nog jong was. Mijn vader kwam uit een traditioneel Joods gezin, ze gingen op Grote Verzoendag naar de synagoge, maar waren eigenlijk vrij seculier. Toen mijn vader tot geloof in Jezus kwam, heeft mijn opa lange tijd niet met hem gesproken. De familie van mijn moeders kant kwam uit Italië en was Rooms-Katholiek. In New York komen veel Italianen en Joden samen, het is heel gebruikelijk dat mensen 'gemengd' trouwen. Omdat ze Rooms-Katholiek waren, was de vader van mijn moeder nog bozer toen ze tot geloof kwamen.

Zelf werd ik gered toen ik ongeveer zeven jaar oud was. Toen ik vijftien jaar was, werd ik geroepen om te gaan dienen. Ik ging naar de universiteit en studeerde Duits omdat ik onder het Joodse volk in Europa wilde gaan dienen. Zij zijn een onbereikt volk, want na de Tweede Wereldoorlog moesten de gemeenschappen opnieuw opgebouwd worden en christenen wilden het Evangelie niet delen met hen, of ze wisten niet hoe ze dat moesten doen.

Hoe raakte je zo betrokken op het delen van het evangelie?

Nadat mijn vader tot geloof was gekomen, werd hij regelmatig gevraagd om meer te vertellen over de Joodse

achtergronden van de Bijbel. Daarnaast was hij heel erg betrokken bij het bereiken van het Joodse volk in de regio van New York. Hij debatteerde met rabbijnen over de theologie van het Nieuwe Testament, maar ook met mensen van anti-zendingsorganisaties.

Uiteindelijk ben je niet in Duitsland terechtgekomen, maar in Israël. Hoe ging dat?

In 2014 kwam ik naar Israël, ik wilde hier de stem van de Heere horen. Ik ervoer hier zijn roeping om terug te komen. Toen ben ik ook het proces begonnen om burger te worden en heb ik uiteindelijk in 2015 Aliyah gemaakt, oftewel ik heb door als Jood in Israël te gaan wonen het Israëlisch burgerschap verkregen.

Hoe is het om als Messias-belijdende Jood te leven onder Joden met andere overtuigingen?

Mensen vragen me vaak of ik religieus-joods ben, omdat ik veel kinderen heb. Ik zeg dan dat ik in de Bijbel geloof en niet in de rabbijnen. Wanneer ik het evangelie deel, zeg ik gewoon dat ze de Bijbel moeten lezen. Ik deelde eens het evangelie met iemand en vroeg hem: "Wie is de Messias?" Hij zei: "Rabbi Menachem Schneerson (GdK: hij wordt binnen een stroming van het jodendom als messias gezien)." "Maar hoe kan dat," antwoordde ik, "aangezien de Bijbel zegt dat Hij in Bethlehem geboren zou worden?" Hij antwoordde: "Ik lees de Bijbel eigenlijk niet, ik lees de Talmoed."

Ik heb nog nooit gehad dat iemand zei dat ik een verrader was, en meestal zijn de reacties redelijk als ik vertel dat ik in Jezus geloof. Ik had een keer een ontmoeting met mensen van Yad Le'Achim, een Joodse anti-zendingsorganisatie, zij waren in het begin een beetje gemeen, maar toen we doorpraatten, werden ze toch respectvoller.

In dit land leven niet alleen Joden, maar ook Palestijnen. Hoe kijk jij naar hen?

Ik ben allereerst een burger van de hemel. Ik geloof daarom dat God ons geroepen heeft om het evangelie met alle mensen hier te delen. Als Messiasbelijdende gelovigen in Israël hebben we daarom ook de verantwoordelijkheid om het evangelie met hen te delen. Toen wij vijanden waren, verzoende God ons. Dus zeggen: "Die mensen haten mij, dus ik deel het evangelie niet

Poster van Schneerson met daaronder: 'Lang leve de koning, de messias.'

Andries Knevel

Hermeneutische chaos

"Kijk", zei ze, "als je goed naar het midden van de Olijfberg kijkt, daar zal het gebeuren, daar zal de Olijfberg in twee stukken splijten, en Jezus zal zijn voeten op deze Olijfberg planten". De gids keek onze groep enthousiast aan. "Mooi he, als je de plek ziet waar het straks allemaal zal gebeuren. Het staat allemaal in Zacharia 14."

Daar zal het allemaal gebeuren. Of niet natuurlijk, het is maar net hoe je de Bijbel leest. Het is me de laatste maanden weer opgevallen, hoe christenen rond Israël die Bijbel verschillend lezen. Daarmee zeg ik niets nieuws, maar de ontwikkelingen rond Israël en het hele Midden-Oosten, hebben ons sinds 7 oktober 2023 weer met onze neus op dit akelige feit gedrukt.

Ergens zitten we allemaal op een schaal tussen Willem Ouweneel en Steven Paas. Van een theologie waar nog heel veel rond Israël staat te gebeuren tot een theologie waarin in Christus en de kerk toch wel een heel groot deel van de profetieën vervuld is. Voor Ouweneel en Paas zijn ook andere namen in te vullen en als disclaimer geldt, dat ik het natuurlijk nog zorgvuldiger had kunnen formuleren.

Hoe lees je het Oude Testament met het oog op Israël? Welke beloften, indien al, moeten nog vervuld worden? Hoe past Romeinen 9-11 in een theologisch plaatje?

De tragiek van het christendom is, dat al sinds de tweede eeuw over deze en aanverwante vragen verschillend wordt gedacht. En sinds 1948 is deze hermeneutische chaos in een stroomversnelling geraakt toen plotseling de staat Israël op het toneel verscheen.

Onlangs las ik: er zijn vijf vervullingen van de OT-ische profetie. In de tijd, in Christus, in de kerk, in Israël en in de eindtijd. Maar wie reikt mij de sleutel aan om te bepalen welke profetie hoeveel keer vervuld zal worden? Het draait allemaal om hermeneutiek, en dat in een gepolariseerde situatie.

Vandaar mijn vraag: "Is er dan geen smit in het land die de hermeneutische sleutel maken kan?" «

Kerkzaal Jerusalem Assembly - House of Redemption.

met hen," is een belediging van het evangelie. Als gelovige denk ik dat we apolitiek moeten zijn. Als Israël morgen een communistische staat zou worden, zou ik hier blijven als God mij roept. Als nationalisme mij verhindert om het evangelie te delen, verwerp ik nationalisme. Ik heb ook veel Palestijnse vrienden. Mijn kinderen leren Arabisch en ik probeer ook Arabisch te leren.

En de Palestijnse christenen?

De Palestijnse kerk is erg politiek. Jezus leefde onder de bezetting van de Romeinen, maar er is geen enkel voorbeeld dat Jezus iets zegt over deze bezetting. Ik wil daarom ook geen Palestijnse christen horen die de bezetter haat. En ja, het is verschrikkelijk hoe Palestijnen behandeld worden. Het is niet alleen de Israëlische overheid, maar ook hun eigen overheid, en zelfs de wereld die in het algemeen niet naar hen omziet. Toen ik een keer kinderen waterballonnen zag gooien naar moslims, heb ik ze daar ook op aangesproken. Voor mij is het dan belangrijk om waarheid te spreken in een bepaalde situatie, maar dat is wat anders dan dat ik een bepaalde politieke positie inneem.

Hoe kijk je dan naar de staat Israël?

Het is legitiem dat het Joodse volk een eigen staat heeft. Maar dat kan niet zonder bekering. Joodse mensen lezen graag over de terugkeer van de ballingen, maar stoppen met lezen voordat het over bekering gaat. Na 7 oktober zijn mensen wel spiritueler geworden, maar gebruiken het vaak ook als een soort geluksbrenger: "Als we de sabbat hadden gehouden, was dit niet gebeurd." Tegelijk staan mensen er meer voor open om andere dingen te horen, zelfs over Jezus. «

* Nathan wil om persoonlijke redenen anoniem blijven.

Deel van het liturgisch centrum van de Sint-Petruskerk in Jaffa, de plaats waar Petrus het visioen kreeg over reine en onreine dieren.

Het heilige land

Het heilige land... Je gedachten gaan al snel naar het land Israël, of je daar nu geweest bent of niet. De naam van een museumpark in de gelijknamige plaats Heilig Landstichting, refereert daaraan. Maar waarom wordt het land Israël heilig genoemd? Spreekt God er in Zijn Woord ook zo over?

Mensen komen op plekken die heilig zijn. Ze worden gevraagd hun schoenen (sandalen) uit te doen. God zelf wijst Mozes daarop: *'En Hij zei: Kom hier niet dichtbij. Doe uw schoenen van uw voeten, want de plaats waarop u staat, is heilige grond'* (zie Ex. 3:5; vergelijk ook Hand. 7:33). Iets vergelijkbaars overkomt Jozua (Jozua 5:15). Deze teksten laten al iets zien van wat grond tot heilig grond maakt: Gods aanwezigheid of nabijheid.

Heilige grond

Op vele plaatsen in het Oude Testament (vooral profeten en psalmen) wordt de berg Sion aangeduid als een heilige berg. In het Nieuwe Testament wordt door Petrus gewezen naar de Berg van de Verheerlijking als een heilige plaats (2 Petrus 1:18). Ook hier komt naar voren dat door de nabijheid van God, een bijzondere godsopenbaring, de plaats heilig wordt genoemd. Er is maar één tekst in de Bijbel, waar het land van Israël aangeduid wordt als heilig land: Zacharia 2:12. *'De HEERE zal Juda in eigendom nemen [als] Zijn deel in het heilige land. Hij zal Jeruzalem nog verkiezen.'* Voor 'land' staat daar niet het bekende woord 'אֶרֶץ' ('erets) maar het minder gebruikte woord 'אֲדָמָה' ('adamah) wat naast 'land' ook vertaald kan worden met 'aarde', 'bodem' en 'grond'. Buiten de Bijbel komen we de uitdrukking 'heilig land' tegen in 2 Makkabeeën 1:7. Daar schrijven Joden uit Judea een brief aan Joden in Egypte en spreken over Israël

(Judea) als het heilige land. Verder staat er in het boek Wijsheid (hoofdstuk 12:3) een gesprek met God waarin het land 'Uw heilige land' genoemd wordt.

Het woord 'heilig'

Wat betekent het woord 'heilig' (קֹדֶשׁ, qodesh)? Meestal verklaren we het woord met de betekenis 'apart gezet'. We kennen heilige voorwerpen, mensen, tijden en plaatsen. Steeds zien we dat een gedeelte apart gezet wordt voor de bijzondere dienst aan God, een speciale toewijding. Maar we mogen ook ontdekken dat deze toewijding van 'het deel' als doel heeft dat 'het geheel' (weer) bij God zal gaan horen:

- sabbatdag -> week;
- priesters -> hele volk;
- volk Israël -> alle volkeren;
- heilige gaven als offer -> heel je leven;
- tempel -> Jeruzalem;
- Jeruzalem -> Juda;
- Juda -> hele land;
- land Israël -> hele wereld.

Zo functioneert dat ook in Zacharia 2:12.

Nachtgezichten van Zacharia

De teruggekeerde ballingen zijn bezig om onder leiding van Zerubbabel en Jozua de tempel en Jeruzalem weer wat op te bouwen. Moedeloosheid is één van de be-

samen luisteren

De HEERE zal Juda in eigendom nemen als Zijn deel in het heilige land. Hij zal Jeruzalem nog verkiezen
(Zacharia 2:12, HSV; bij sommige andere vertalingen is het vers 16).

Frank Meijer
(chr. geref. predikant en
deputaat Kerk en Israël)

langrijke aanvechtingen voor hen. Zacharia profeteert in deze tijd (zie Zacharia 1:1 en ook Haggaï 1:1). Via een zevental visioenen (volgens een andere telling acht) mag Zacharia de inwoners aanmoedigen om het geestelijk en dagelijks leven in en rond Jeruzalem op te bouwen. Ook worden nog niet teruggekeerden aangespoord naar Sion te komen vanuit Babel (2:7), ook het land van het Noorden genoemd (2:6). De grootste bemoediging die Zacharia mag doorgeven is Gods aanwezigheid in dit alles.

Het derde nachtgezicht (vers 1-5)

Zacharia ziet een jonge man met een meetsnoer. Het doel blijkt het opmeten van Jeruzalem te zijn. Uitleggers gaan hier twee richtingen op. Allereerst zou het de bedoeling van deze jonge man kunnen zijn om een muur om de stad te willen bouwen. Anderen zeggen, nee het ging hem alleen om de oppervlakte, de grootte van de stad.

Maar meten blijkt niet nodig. En wel om twee redenen die beide krachtige beloften van God in zich dragen. Allereerst omdat er vele mensen en dieren zullen wonen. Prachtig dat daarbij staat dat Jeruzalem een open stad zal blijven. Een bemoedigend toekomstperspectief voor de teruggekeerden, dat de stad weer zal bruisen van leven. Daarnaast geeft God de tweede krachtige belofte. Een muur is niet meer nodig. God zegt dat Hij Zelf de stad zal beschermen tegen de vijanden, zoals kampvuuren de wilde dieren rond een kamp weghouden. Een stad in vrede, rust en ruimte met een talrijke bevolking

Zicht op de heilige plaats in Jeruzalem, de plek die God heeft uitgekozen, vanuit de kerk Dominus Flevit op de Olijfberg.

en vele dieren. Dit alles getuigt van bijzondere zegen van God.

De uitwerking (vers 6-13)

Ik lees de verzen 6-13 als uitwerking van vers 1-5. De bescherming van God (vers 5) wordt met een beeld duidelijk gemaakt. In vers 8 wordt Israël Gods oogappel genoemd (vergelijk ook wat Mozes zegt in Deut. 32:10). God maakt duidelijk: Wie aan Israël komt, komt aan Mij. De oogappel is de meest gevoelige plek van het lichaam, die je te allen tijde wilt beschermen. Wie aan Israël komt, raakt God op een zeer gevoelige plaats. De heerlijkheid van Gods aanwezigheid (vers 5) wordt uitgewerkt in de belofte van God dat Hij te midden van zijn volk zal wonen (vers 10 en 11). Dat geeft diepe vreugde. Als lezers van het Nieuwe Testament gaan onze gedachten naar Johannes 1:14: *'het Woord is vlees geworden en heeft onder ons gewoond'*. Johannes schrijft in dit verband over de heerlijkheid van Jezus. Zijn aanwezigheid op aarde maakt iets zichtbaar van Gods hemelse heerlijkheid. Dit loopt uit op de toekomstige heerlijkheid (Opb. 21:3).

Einddoel

Vers 4 spreekt over een grote menigte mensen in Jeruzalem. In vers 11 wordt zichtbaar dat velen van buiten Israël zullen komen en toegevoegd zullen worden aan de bewoners. Ja zij zullen zelfs ook als volk van God aangeduid mogen worden. Woorden die in Jeremia en Ezechiël (vgl. Ez. 37:27) meestal gereserveerd worden om de bijzondere plek van Israël als volk van God aan te geven. Te midden van al die prachtige beloften en toekomstperspectieven spreekt God over de grond van Israël als heilige grond. God geeft aan dat Hij Jeruzalem en Juda nog steeds heeft uitgekozen binnen het heilige land. Het is van Hem, het hoort op een bijzondere manier bij Hem. Maar uiteindelijk is Zijn einddoel de hele wereld! «

Gespreksvragen:

1. Kent u ook heilige plaatsen? Plekken waar u in het bijzonder Gods nabijheid ervaart?
2. Bent u wel eens in Israël geweest? Welke plek maakte op u de meeste indruk? Kunt u ook verwoorden waarom?
3. Welke indruk maakt de tekening van het nieuwe Jeruzalem vanuit Zacharia 2 op u?

Vier het Woord van God!

Op 4 oktober is het Israëlzon­dag. Het Centrum voor Israël­studies biedt daar ieder jaar een folder en diverse ma­te­ri­a­len voor aan als handreiking om extra aandacht aan de Israëlzon­dag te geven (zie: www.hetcis.nl). Doel van deze ma­te­ri­a­len is om het gesprek over Israël te stimuleren.

Op de Israëlzon­dag staan we stil bij de verbon­den­heid van de kerk met het Joodse volk. 'De kerk is geroepen gestalte te geven aan haar onop­ge­ef­bare verbon­den­heid met het volk Israël.' In onze da­gen staat dit onder grote spanning. Is deze onop­ge­ef­bare verbon­den­heid een all-inclusive verbon­den­heid? Betreft zij Israël als (wereld­wijd) Joods volk met daar­bij de bijzon­dere band van het Joodse volk met het be­loofde land, of be­treft zij ook Israël als de in 1948 uitgeroepen staat in het Midden-Oosten?

Door het onop­ge­lost conflict met de Palestijnen en de oorlogen die daaruit voortvloeien staat de kerk voor de vraag naar de reik­wijdte van de verbon­den­heid. Door de terreuractie van Hamas 7 oktober 2023 en de daaruit voortvloeiende verwoestende oorlog in Gaza met zoveel do­den heeft de onop­ge­ef­bare verbon­den­heid een kritische toespitsing gekregen, die ook dit jaar als vraag boven de Israëlzon­dag hangt. Hoe geven we als kerken van­daag in gebed en verkondiging woorden aan die verbon­den­heid met Israël? Zie hierover het artikel van Bart Wallet bij de Israëlzon­dag van vorig jaar.

Vreugdefeest

Het thema voor de komende Israëlzon­dag is: vier het Woord van God. Dat is gekozen vanwege een bijzon­dere samenloop. Precies op de dag van de Israëlzon­dag viert het Joodse volk Simchat Thora: het vreugde­feest van de Thora.

Voor ds. M.W. Vrijhof (Arnhem), die dit jaar de preek­schets voor Israël-

zon­dag heeft geschre­ven, leidde deze samenloop tot de keuze voor Psalm 119 als centrale tekst voor de verkondiging. Het imago van Psalm 119 is – door de lengte en herhalin­gen – dat het 'een gebed zonder end' is. Maar Blaise Pascal sprak daar heel anders over. Hij noemde de Psalm "het traktaat van de genade". Het is een doordacht lied. We komen er lofprijzingen in tegen, woorden van ver­trouwen, maar ook klacht en worsteling. Toch is de Psalm vooral een groot gebed, gericht op God. We worden opgeroepen het Woord van God te vieren. Want Zijn woord laat licht schijnen in de duisternis, biedt houvast in nood en brengt vreugde in het hart.

Inspireren

Zoals het Joodse volk op 4 oktober de vreugde om de Thora viert, zo wordt ook de kerk opgeroepen om het Woord van God te vieren. We

geven uitdrukking aan die verbin­ding door het thema 'Vier het Woord van God'.

Ook in de kerken is er een feest te vieren. Door Jezus Christus onze Heer – geboren, geleefd, gestorven en op­ge­staan als Jood – heeft God zijn woorden ook aan de kerk uit de volken toevertrouwd. Dit Joodse feest mag ons inspireren om niet achter te blijven. Dat is dus een extra feestelijke zon­dag waard!

Materialen

Naast de preek­schets van ds. Vrijhof, die voorzien is met achter­grondinformatie, exegetische no­ties en liturgische handreikingen heeft rabbijn Lody van der Kamp een artikel geschre­ven over de be­te­kenis van Simchat Thora. Ook zijn er voor de kinderen kleur­platen en ma­te­ri­a­al om je een eigen Thorarol te maken. De Israëlzon­dag-folder is gratis te bestellen op info@hetcis.nl. We wensen u een gezegende voor­bereiding op de Israëlzon­dag. We hopen dat ook in uw gemeente de be­trokkenheid op het volk van Gods verbond gestalte krijgt, in prediking, voorbeden en in de collecten. «

Woestijnvogels

Het land Israël is door zijn unieke ligging een paradijs voor natuurliefhebbers. Het heeft door het afwisselende landschap ook een grote biodiversiteit. Als schakel tussen drie werelddelen ligt het land op één van de belangrijkste vogeltrekroutes van de wereld. In de Bijbel worden ruim 35 soorten genoemd. In deze bijdrage de Arabische Babbelaar en de Monnikstapuit.

Hoewel je in de woestijn niet veel vegetatie tegenkomt, is het verbazend hoeveel vogels er te ontdekken zijn. Speciale soorten komt je er tegen. De Arabische Babbelaar zoekt bij het opkomen van de zon in kleine groepjes het tentenkamp op. Waarschijnlijk niet verlegen om een praatje, maar om te kijken of er iets eetbaars te halen valt. De Monnikstapuit zittend op een uitkijkpost om voorbijvliegende insecten te vangen.

Arabische Babbelaar

Monnikstapuit

De kracht van de Tora

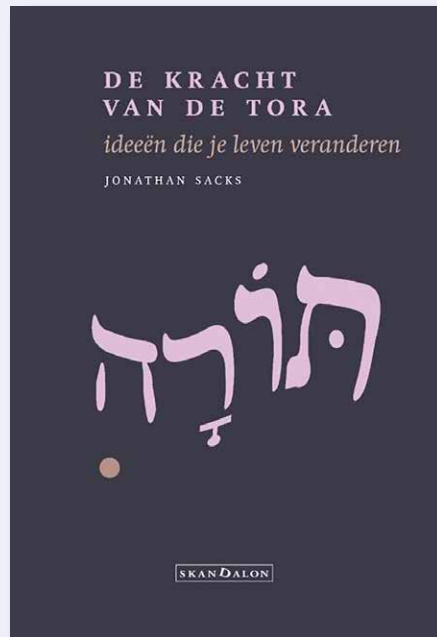
Als je op zoek bent naar een uitleg van de Bijbel die diep in de Bijbeltekst gefundeerd is, de rijke (joodse) uitlegtraditie voortdurend daarin betreft, in gesprek is met een grote diversiteit aan hedendaagse denkers én aanwijzingen geeft voor het dagelijks leven, dan ben je bij dit laatste boek van Rabbi Jonathan Sacks (overleden in 2020) aan het juiste adres. In een aanpak die lijkt op *Zondagmorgen* van Willem Jan Otten, die een jaarrond de Schriftgedeelten rondom de eucharistie overpeinst, voorziet Sacks de wekelijkse lezing van de Tora van commentaar.

Deze liturgische aanpak geeft het boek een heel eigen sfeer: het is direct toegesneden op het gewone leven en Sacks gebruikt zijn uitleg telkens om één centraal punt te maken en één idee te formuleren. Zoals de ondertitel zegt: het zijn ideeën die je leven veranderen. Ik citeer: "Als we anders gaan denken, kunnen we ons anders gaan voelen, waardoor we anders gaan handelen, waardoor we een ander mens gaan worden." Waarschijnlijk zonder het te bedoelen geeft hij hier een prachtige definitie van het nieuwtestamentische begrip bekering, dat letterlijk betekent: je gedachten veranderen.

De meeste ideeën weet Sacks puntig te formuleren, zoals: "hoe meer je het goede viert, hoe meer goeds je ontdekt dat het viert waard is" of: "als je de liefde bestendig wilt maken, bouw er dan een structuur van rituelen omheen." Dat laatste past hij zowel toe op het leven met God, waar God in de Tora 613 geboden heeft gegeven om de liefde te bestendigen, als op de liefde in het gewone huwelijksleven, waar kleine dagelijkse rituelen en attenties een levenslange liefde mogelijk maken.

Toepasbaar

Inspirerend vind ik dat Sacks schrijft als Jood, daar geen geheim van maakt en het met een zekere trots uitdraagt, maar tegelijk schrijft voor iedereen. Elk van de geformuleerde ideeën is toepasbaar in het leven van iedereen, Jood, christen, en niet-gelovige. Hij doet dat met een creativiteit die bij tijden jaloersmakend is. Zo

verbindt hij het idee van de joodse feestkalender met het gebruiken van een agenda. Een agenda is beter dan een to-do lijst omdat je agenda je taak verbindt met een moment. Door de belangrijkste 'taken' een vaste plek in de agenda te geven: danken, verzoenen, zegeningen tellen, en dat samen te doen krijgt het leven structuur en diepgang. Als de grote verzoendag niet elk jaar voorbij zou komen, zou je zomaar kunnen vergeten dat het belangrijk is om relaties te herstellen.

De vreemde ánder?

Waar ik bij het lezen van het boek moeite mee kreeg is dat Sacks op diverse plekken over het grote belang van de staat Israël spreekt en daar soms hoog van opgeeft, maar dat de

Palestijnen nergens in beeld komen. Ook niet op plaatsen waar dat heel goed zou kunnen, bijvoorbeeld in het idee dat hij opmaakt uit Genesis 9:6 dat de vreemde ánder het beeld van God is. Of in het spreken over vergeving en verzoening dat op verschillende momenten prachtig uitgewerkt wordt. Terwijl de kracht van deze ideeën juist in dit diepge-wortelde conflict zo mooi zichtbaar zou kunnen worden.

Een ander moment waar ik moeite mee had is dat hij in het hoofdstuk over populisme Europese landen wel erg de maat neemt en het jodendom als oplossing aandraagt. Terwijl hij met geen woord rept over het populisme van Netanyahu dat ook in het vorige decennium Israël al danig in de greep hield.

Evengoed was het lezen van het boek als geheel een boeiende ervaring dat uitdaagt tot de grootste stap, namelijk het in de praktijk brengen van de ideeën. Want alleen dan verandert het leven werkelijk. «

N.a.v. Jonathan Sacks, *De kracht van de Tora. Ideeën die je leven veranderen*, uitg. Skandalon, Middelburg 2026², 336 blz., € 32,99.